

תלמוד. מאימתי חלה טומאת הנדה במסולקות דמים? (מס' נדה ז/ב)

סיכום המשנה [משנה א, ג: רבי אליעזר אומר שארבע נשים (בתולה (עדיין לא ראתה דם נידה מימיה) מעוברת, מניקה וזקנה<sup>1</sup>) נחשבות בדרך כלל מסולקות דמים. לכן, אם אחת מהן רואה דם, אומרים "דיין שעתך": היא טמאה רק משעת הראייה ואילך, ואינה מטמאת 24 שעות למפרע, מפני שאין חוששים שמא הדם יצא קודם לכן. רבי יהושע אומר שהוא קיבל במסורת רק לגבי בתולה, אך ההלכה כרבי אליעזר.

**גמרא**

**תניא, אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע: 'אתה לא שמעת אלא בתולה בלבד, אני שמעתי. אתה לא שמעת אלא אחת, ואני שמעתי הרבה נשים (בתולה, מעוברת, מניקה וזקנה). אין אומרים למי שלא ראה את החודש יבא ויעיד שראה אלא למי שראהו'. העובדה שאתה לא שמעת מסורת מסוימת אינה מוכיחה שמסורת אחרת, רחבה ומדויקת יותר, אינה קיימת**

**כל ימיו של רבי אליעזר היו עושין כרבי יהושע.** בחייו של רבי אליעזר, רבי יהושע לא רצה שינהגו כמותו אפילו בדין הזה, אף שסבר שלמעשה דבריו נכונים. למה? מפני שאם יראו שפוסקים כרבי אליעזר במקרה אחד, עלולים לחשוב שאפשר לפסוק כמותו גם במחלוקות אחרות.

**לאחר פטירתו של רבי אליעזר החזיר רבי יהושע את הדבר ליושנו.** הוא החזיר את ההלכה המקורית למקומה וקבע שבדין הזה אכן נוהגים כרבי אליעזר.

**כרבי אליעזר בחייו, מאי טעמא לא?** מדוע רבי יהושע לא קבע את ההלכה כרבי אליעזר עוד בחייו?

**משום דרבי אליעזר שמותי הוא.** רש"י: היה (ע"פ מס' בבא מציעא נט/ב) ונמנו עליו שלא לקבוע הלכה כמותו. תוס': היה מתלמידי שמאי, (ואין הלכה כבית שמאי).

**וסבר: אי עבדינן כוותיה בחדא - עבדינן כוותיה באחרנייתא,** כי אם יראו שפוסקים כרבי אליעזר במקרה אחד, עלולים לחשוב שאפשר לפסוק כמותו גם במחלוקות אחרות. **ומשום כבודו דר"א לא מצינן מחינן בהו.** לא היינו יכולים למחות בהם.

**לאחר פטירתו של רבי אליעזר, דמצינו מחינן בהו, החזיר את הדבר ליושנו** לאחר פטירתו של רבי אליעזר, נוכל למחות בהם, אם יעשו כמותו בדברים אחרים. לכן, החזיר את הדבר ליושנו<sup>2</sup>.

<sup>1</sup> מן הנעורים ועד הזקנה.

<sup>2</sup> יש כאן דילמה מוסרית והנהגתית: רבי יהושע ידע שבדין הזה יש מקום לפסוק כרבי אליעזר, ובכל זאת כל עוד רבי אליעזר היה בחיים הוא לא החזיר את ההלכה כמותו. לכאורה אפשר לשאול: איפה ההגיונות? אם אתה סבור שבמקרה הזה רבי אליעזר צודק, מדוע שלא תפסק כמותו?

התשובה היא שרבי יהושע לא ראה לפניו רק את המקרה הפרטי, אלא גם את האחריות הציבורית. אם היו מתחילים לפסוק כרבי אליעזר בדין הזה, היה חשש שהציבור יסיק שגם במחלוקות אחרות אפשר לחזור ולנהוג כמותו. לכן רבי יהושע היה קרוע בין צדקת הדרך במקרה המסוים לבין אחריות ההנהגה כלפי המערכת כולה.

אבל במקרה זה הדילמה מעט קלה יותר, משום שרבי אליעזר הוא המקל ורבי יהושע מחמיר. בדרך כלל קל יותר למנהיג לבחור בחומרה כאשר יש לו ספק כיצד הציבור יבין את ההיתר.

סוגייתנו מלמדת אותנו שלא תמיד השאלה של מנהיג היא רק 'מה נכון במקרה הזה?' אלא גם 'מה תהיה המשמעות הציבורית של ההכרעה הזאת?' ומה האיזון?

## הלכה. שולחן ערוך אורח חיים

**רנ, א:** ישכים בבוקר ביום ששי להכין צרכי שבת, ואפילו יש לו כמה עבדים לשמשו, ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו. כי רב חסדא היה מחתך הירק דק דק. ורבה ורב יוסף היו מבקעין עצים. ורבי זירא היה מדליק האש. ורב נחמן היה מתקן הבית ומכניס כלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החול (מס' שבת קיט/א). ומהם ילמד כל אדם, ולא יאמר: לא אפגום כבודי, כי זה הוא כבודו שמכבד השבת. הגה: ויש להשחז' הסכין בערב שבת, כי זהו מכבוד השבת שמכין עצמו לאכילה.

משנה ברורה: ובספרי מסמך לה אקרא (איוב ה' 24): וַיִּדְעָתָּהּ כִּי שְׁלוֹם אֶהְיֶה: זו השחזת הסכין, כי אם קהה הסכין, יוכל לבוא לפעמים לידי קטטה ח"ו.

**רנ, ב:** ירבה בבשר ויין ומגדנות כפי יכלתו.

## מוסר. אוצר מדרשים, מרגניתא דבי רב

אשרי מי שיראתו על פניו.

אשרי הנשמר מעונות.

אשרי מי שהוא עניו.

אשרי המשבחים אותו המוניו.

אשרי מי שהוא שפל בעיניו.

אשרי מי שמטה אזניו לשמוע דברי תורה.

אשרי השומע דברי תורה בכל יום.

תורת ה' תמימה עומדת לפני האדם בשעה שהוא עוסק במשנתו ואומרת: ה' עמך גבור החיל! הנה באתי ללמדך, על כן יצאתי לקראתך, לשחר פניך ואמצאך.

אשריך אם תזכרני.

אשריך אם בלבך תצפנני.

אשריך אם תקיימני.

אשריך אם תשמיעני, ובכל יום בי יהיו זממך, כי בי ירבו ימך.

התרחק מן העבירה,

והדבק בתורה,

וברח מן השררה,

ותהיה בחכמה תמיד.

וקרא אל אלהיך תמיד,

כי הוא ירגישך וישביעך ויניח לך.

וזכור שאתה טיפה סרוחה,

מזומן לעפר ושוחה,

לכן התרחק מן המנוחה,

ועבוד אלהיך בשמחה,

ויהיה לך לחמלה כי הדרך שחוחה,

ויהיה לך למשאת וארוחה.

אם את הדבר הזה תעשה, לך יאיר כנוגהים וצוך אלהים, כי אם תעבוד אלהיך באהבה וחבה, אשריך בעולם הזה, וטוב לך לעולם הבא.